

Titulació	Tipus	Curs
Arqueologia	OP	4
Història	OP	4

Professor/a de contacte

Nom : Cristina Rihuete Herrada

Correu electrònic : cristina.rihuete@uab.cat

Idiomes dels grups

Podeu consultar aquesta informació al [final](#) del document.

Prerequisits

No en té de prerequisits.

Objectius

Els objectius generals de l'assignatura són:

- (1) analitzar els biaxos androcèntrics de la teoria i de la pràctica arqueològiques, així com dels relats de les societats que estudia
- (2) conèixer les alternatives proposades des de la crítica feminista,
- (3) aprofundir en la diversitat de l'experiència humana des d'una perspectiva de gènere
- (4) mostrar el vessant interdisciplinari dels estudis arqueològics amb perspectiva de gènere amb casos pràctics
- (5) aprofundir en les noves metodologies i tècniques d'anàlisi a l'abast de l'arqueologia amb casos pràctics

Resultats d'aprenentatge

1. Expressar-se eficaçment aplicant els procediments argumentatius i textuais en els textos formals i científics
2. Identificar el context en què s'inscriuen els processos històrics.
3. Identificar els mètodes propis de l'arqueologia i la seva relació amb l'anàlisi històrica.
4. Utilitzar el vocabulari tècnic específic i d'interpretació de la disciplina.
5. Reconèixer la importància de controlar la qualitat dels resultats del treball i de la seva presentació.
6. Aplicar tant els coneixements com la capacitat d'anàlisi a la resolució de problemes relatius al camp d'estudi propi.
7. Transmetre els resultats de la recerca arqueològica i comunicar conclusions, de manera clara, tant oralment com per escrit, a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
8. Presentar treballs en formats ajustats a les demandes i els estils personals, tant individuals com en grup petit.
9. Dominar en el grau necessari els idiomes rellevants per a la pràctica professional.
10. Avaluar críticament les fonts i els models teòrics.

11. Conèixer els debats arqueològics principals entorn de la prehistòria.
12. Expressar-se eficaçment aplicant els procediments argumentatius i textuals en els textos formals i científics.
13. Identificar els mètodes propis de l'arqueologia i la seva relació amb l'anàlisi històrica.
14. Identificar els mètodes propis de la història i la seva relació amb l'anàlisi de fets concrets.
15. Utilitzar el vocabulari tècnic específic i d'interpretació de la disciplina.
16. Reconèixer la importància de controlar la qualitat dels resultats del treball i de la seva presentació.
17. Aplicar tant els coneixements com la capacitat d'anàlisi a la resolució de problemes relatius al camp d'estudi propi.
18. Conèixer els debats arqueològics principals entorn de la prehistòria.

Continguts

El programa desenvolupa tres grans blocs temàtics articulats en set temes.

Blocs temàtics

El primer, de caire introductori, exposa els fonaments de la concepció de les dones a la societat occidental, la trajectòria i pluralitat del feminisme i el seu impacte en les ciències socials i els estudis històrics.

El segon aprofundeix en conceptes clau de la crítica feminista com ara sexisme, androcentrisme, gènere, patriarcat, família, sexualitat, ètica de la cura i treball, aplicats a la recerca i els relats arqueològics.

El tercer bloc analitza diferents temes claus de l'arqueologia amb perspectiva de gènere, començant per les primeres alternatives als models androcèntrics sobre els orígens de la humanitat i la divisió sexual del treball. Aquesta secció inclou nombrosos casos pràctics de diferents continents i cronologies que abasten els àmbits de les pràctiques funeràries, l'anàlisi espacial dels assentaments, la interpretació de les restes materials en clau social i econòmica, el simbolisme de les representacions figuratives o les noves tècniques de l'arqueologia bio-molecular (anàlisis de paleodieta, historials de residència, filiació i parentiu).

Temari

1. Trajectòria dels feminismes i impacte en els estudis històrics amb perspectiva de gènere
2. Androcentrisme
3. Sexe i gènere
4. Arqueologia de les dones, del gènere, feminista, queer (cuir) i transfeminista
5. Crítiques i alternatives metodològiques a l'androcentrisme i els estereotips de gènere en arqueologia
6. Societats patriarcal, matristes i ginecèntriques
7. Cos, parentiu i filiació: paleogenètica i historials de residència

La programació dels temes amb detall dels descriptors, recursos bibliogràfics i electrònics s'hi troba actualitzada a l'aula Moodle

Activitats formatives i Metodologia

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Teoria	40	1,6	3, 5, 10, 18
Preparació de proves; resolució de qüestionaris i treballs	30	1,2	1, 4, 6, 8, 14, 16
Tutorització, treballs, anàlisi i debat	20	0,8	1, 5, 7, 10, 14, 18

Activitats dirigides

Classes teòriques amb suport TIC.

Sessions de treball i debat en grup. Valoració i discussió col·lectiva de material textual o audiovisual.

Presentacions individuals i/o col·lectives i ronda de valoracions.

Activitats supervisades

Sessions concertades per resoldre dubtes sobre el desenvolupament de l'assignatura. Assessorament individual o en grups reduïts sobre continguts específics del temari.

Assessorament en grups reduïts per l'elaboració de presentacions i d'exercicis pautats d'aprenentatge.

Activitat autònoma

Estudi personal. Lectura de textos. Recerca d'informació bibliogràfica. Redacció de treballs. Preparació de presentacions, comentaris orals i debats.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, per a la complementació per part de l'alumnat de les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura/mòdul.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, perquè l'alumnat completi les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura.

Avaluació

Activitats d'avaluació continuada

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Participació activa a les sessions d'exposició, anàlisi i debat	15%	10	0,4	1, 4, 7, 10, 14, 18
Proves escrites	85%	50	2	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18

Tipologia de proves d'avaluació

Proves escrites. Treballs. Presentacions orals. Participació en debats.

Avaluació contínua

L'avaluació contínua consta de quatre activitats avaluables: tres proves d'assimilació de coneixements (tipus test) i una prova escrita final sobre el conjunt del temari, així com la participació activa a l'aula. Per superar l'assignatura, caldrà obtenir:

- una nota mitjana igual o superior a 5 en les tres proves de tipus test
- una qualificació igual o superior a 4,75 en la prova escrita final.

La qualificació final es calcularà de la manera següent:

- Nota mitjana de les tres proves: 45%
- Prova escrita final: 45%
- Participació activa a l'aula (debats i anàlisi de materials): 10%

Avaluació única

L'avaluació única consta de quatre activitats avaluables: tres qüestionaris basats en estudis de cas, cadascun amb un lliurament escrit i una presentació oral individual, i una prova escrita presencial final.

A l'inici de curs, l'alumnat serà informat a través de l'aula Moodle dels requisits i procediments específics dels qüestionaris.

La qualificació final es calcularà de la manera següent:

- Nota mitjana dels tres qüestionaris: 50%
- Prova escrita final: 50%

Calendari d'avaluació

A l'inici de curs i en el moment de realització/lliurament de cada activitat evaluable, l'alumnat serà informat (a l'aula i via Moodle) del procediment i data de revisió de les qualificacions.

En cas que les proves no es puguin fer presencialment s'adaptarà el seu format a les possibilitats que ofereixen les eines virtuals de la UAB. Els deures, activitats i participació a classe es realitzaran a través de fòrums, wikis i/o discussions d'exercicis a través de Moodle, Teams, etc.

Els estudiants d'intercanvi que demanin avançar un examen han de presentar a la professora un document escrit de la seva universitat d'origen que justifiqui la seva sol·licitud.

Requisits per superar l'assignatura

- Presentació dels mòduls d'avaluació en els terminis establerts.
- La puntuació mitja dels mòduls d'avaluació ha de ser de 5 o més en una escala de 10.
- Segons la normativa acadèmica de la UAB, quan el lliurament de les activitats d'avaluació sigui igual o inferior al 30 % la qualificació serà "no evaluable".
- Tota irregularitat comesa durant la realització d'una prova (còpia, plagi) implicarà una nota de zero en l'apartat concret d'avaluació.

Recuperació

Podrà optar a la recuperació qui hagi presentat les activitats avaluable dins dels terminis establerts.

Consistirà en una prova escrita sobre el conjunt del temari. Aquesta prova tindrà lloc en les dates oficials establertes per la Facultat. La nota màxima que es podrà obtenir en la reavaluació és 5,0 (Aprovat).

Bibliografia

[en negreta, obres de lectura recomanada]

(1) INVESTIGACIÓ DE LES DONES: conceptes i aportacions de teoria i epistemologia feminista

Arruza, Cinzia; Bhattacharya, Tithi; Fraser, Nancy (2019), *Manifiesto de un feminismo para el 99%*. Herder, Barcelona.

Azpiazu, Jokin (2017), *Masculinidades y feminismo*. Virus, Barcelona.

Beauvoir, Simone (1999 [1949]), *El segundo sexo*. Cátedra, Madrid.

bell hooks (2017 [2000]), ***El feminismo es para todo el mundo***. Traficantes de Sueños, Madrid.
<https://traficantes.net/libros/el-feminismo-es-para-todo-el-mundo>

Braidotti, Rosi (2004), *Feminismo, diferencia sexual y subjetividad nómada*. Gedisa, Barcelona [veure capítols 4 i 6 com a bibliografia rellevant del tema 3].

Braidotti, Rosi (2022), *Feminismo posthumano*. Gedisa, Barcelona

Butler, Judith (1990), *Gender Trouble. Feminism and the Subversion of Identity*. Routledge, London [traducció al castellano en Paidós, Barcelona, 2001, *El género en disputa. Feminismo y la subversión de la identidad*]

Butler, Judith (2004), *Undoing Gender*. Routledge, New York [traducció al castellano en Paidós, Barcelona, 2004, *Deshacer el género*].

Ciccia, Lu (2022), *La invención de los sexos. Cómo la ciencia puso el binarismo en nuestros cerebros y cómo los feminismos pueden ayudarnos a salir de ahí*. Siglo XXI, Buenos Aires.

Davis, Ángela (2022 [1981]), *Mujeres, raza y clase*, Akal, Madrid.

Despentes, Virginie (2018), *Teoría King Kong*. Literatura Random House, Barcelona.

Fausto-Sterling, Anne (2000), *Sexing the Body. Gender politics and the construction of sexuality*. Basic Books, New York [traducció al castellano en Melusina, Sta. Cruz de Tenerife, 2006, *Cuerpos sexuados. La política de género y la construcción de la sexualidad*].

Faye, Shon (2021), ***Trans. Un alegato por un mundo más justo y más libre***. Blackie Books, Barcelona.

Federici, Silvia (2018), *El Patriarcado del Salario. Críticas feministas al marxismo*. Traficantes de Sueños, Madrid, <https://traficantes.net/libros/el-patriarcado-del-salario>

Firestone, Sulamith (1973), *The Dialectic of sex*. Johnathan-Cape, London [traducció al castellano en Kairós, Barcelona, 1976, *La dialéctica del sexo*]

Galindo, María (2021), ***Feminismo Bastardo***. 2ª edició, Mujeres Creando, La Paz.

Haraway, Donna (1995), *Ciencia, cyborgs y mujeres*. Cátedra, Col. Feminismos. Madrid. [original de 1991 *Simians, Cyborgs and Women*];
https://monoskop.org/images/f/f3/Haraway_Donna_J_Simians_Cyborgs_and_Women_The_Reinvention_of_Natur

- Herd, Gilbert (ed.) (1994), *Third Sex, Third Gender: Beyond Sexual Dimorphism in Culture and History*. Zone Books, New York.
- Jónasdóttir, Anna G. (2011), "¿Qué clase de poder es "el poder del amor"?", *Sociológica*, 26(74): 247-273.
- Leacock, Eleanor Burke (1981), *Myths of Male Dominance: Collected Articles on Women Cross-culturally*. Monthly Review Press, New York.
- Lugones, María (2011), "Hacia un feminismo descolonial", *La manzana de la discordia*, 6(2): 105-119.
- Martín, María (2019), *Ni por favor ni por favora. Como hablar con lenguaje inclusivo sin que se note (demasiado)*. Libros de la Catarata, Madrid.
- Meana Suárez, Teresa (2002), Porque las palabras no se las lleva el viento... Por un uso no sexista de la lengua. Ajuntament de Quart de Poblet. Descargas en https://www.observatoriodelainfancia.es/oia/esp/documentos_ficha.aspx?id=1089
- Millet, Kate (1977), *Sexual Politics*. Virago, Londres. [traducción al castellano en Cátedra, Madrid, 2017, *Política Sexual*]
- Moreno, Amparo (1986), *El arquetipo viril protagonista de la historia. Ejercicios de lectura no androcéntrica*. La Sal, Barcelona.
- Pateman, Carole (1988), *The Sexual Contract*. Polity Press, Cambridge [traducción al castellano en Anthropos, Barcelona, 1975, *El contrato sexual*]
- Rich, Adrienne (1980), "Compulsory heterosexuality and Lesbian Existence", *Signs*, 5-4: 631-660.
- Rich, Adrienne (2019) [original de 1976], *Nacemos de mujer. La maternidad como experiencia e institución*. Traficantes de Sueños, Madrid.
- Rubin, Gayle (1986), "El tráfico de mujeres: notas sobre la "economía política" del sexo", *Nueva antropología*, VIII (30), págs. 95-145.
- Varela, Nuria (2019), **Feminismo 4.0. La cuarta ola**. Ediciones B, Barcelona.
- Vergès, Françoise (2022), *Un feminismo descolonial*. Traficantes de Sueños, Madrid. Disponible en <https://traficantes.net/libros/un-feminismo-descolonial>
- Wollstonecraft, Mary (1792,2005), *Vindicación de los derechos de la mujer*. Istmo, Col. Fundamentos, Madrid.
- (2) ARQUEOLOGIA AMB PERSPECTIVA DE GÈNERE. Propostes teòriques, mètodes i aplicacions.
- AAVV, (2006), *Les dones en la Prehistòria*. Museu de Prehistòria de València, Diputació de València.
- Adovasio, James; Soffer, Olga; Page, Jake (2007), *The Invisible Sex. Uncovering the true roles of Women in Prehistory*. Left Coast Press, Walnut Creek, California [traducción al castellano en Lumen, Barcelona, 2008, *El sexo invisible: el verdadero rol de las mujeres en la prehistoria*].
- Arnold, Bettina y Wicker, Nancy L. (eds.) (2001), *Gender and the Archaeology of Death*. Altamira Press, Walnut Creek.
- Bickle, Penny; Hofmann, Daniela; Souvatzi, Stella; Cintas-Peña, Marta; Rebay-Salisbury, Katharina; Schauer, Peter; Khalil, Umair; Shaw, Daniel; Van Vleet, Krista E. (2025), "Moving to Stay in (a Woman's) Place. Was Patrilocality the Dominant Mode of Postmarital Residence across Later European Prehistory?", *Current Anthropology*, 66 (6); DOI <https://doi.org/10.1086/738727>
- Berrocal, Mª Carmen (2009), "Feminismo, teoría y práctica de una arqueología científica", *Trabajos de*

Prehistoria, 66 (2), pàgs. 25-43.

Bertelsen, Reidar; Lillehammer, Arvid; Naess, Jenny-Rita (eds.) (1987 [1979]), *Were They All Men?. An Examination of Sex Roles in Prehistoric Society*, AmS-Varia, Museo Arqueológico de Satavanger, Satavanger.

Bolger, Diane (ed.) (2013), *A Companion to Gender Prehistory*. Col. Blackwell Companions to Anthropology, Wiley-Blackwell

Brück, Joanna (2021), "Ancient DNA, kinship and relational identities in Bronze Age Britain", *Antiquity*, 95 (379): 228-237; <https://doi.org/10.15184/aqy.2020.216>

Celdrán, Eva; Lull, Vicente; Micó, Rafael; Oliart, Camila; Rihuete Herrada, Cristina; Valério, Miguel (2025), "Kinship and Gender in Bronze Age Argaric Society", en Antonio Blanco y Eva Alarcón (eds.), *A Social Archaeology of Kinship in Iberia and Beyond. Recent Multistranded Approaches from aDNA to Household Archaeology*. Sidestone Press, Leiden, pp. 111-138. DOI <https://www.sidestone.com/books/a-social-archaeology-of-kinship-in-iberia-and-beyond>

Cintas Peña, Marta (2020), *La desigualdad de genero en la prehistòria ibérica. Una aproximación multi-variable*. BAR International Series 2990, Oxford [tesis doctoral original de 2018 disponible en <https://idus.us.es/handle/11441/77665>

Cintas-Peña, Marta, Garrido Pena, Rafarl, Herrero-Corral, Ana M.; Flores, R.; Waterman, Anna J.; Díaz-Zorita, Marta; Díaz del Río, Pedro; Peate, David W. (2023), "Isotopic Evidence for Mobility in the Copper and Bronze Age Cemetery of Humanejos (Parla, Madrid): a Diachronic Approach Using Biological and Archaeological Variables", *Journal of Archaeological Method & Theory*, <https://doi.org/10.1007/s10816-023-09633-6>

Colomer, Eulàlia; González, Paloma; Montón, Sandra; Picazo, Marina (comp.) (1999), *Arqueología y teoría feminista. Estudios sobre mujeres y cultura material en arqueología*. Icaria-Antrazyt, Barcelona.

Coltofean-Arizancu, Laura; Gaydarska, Bissierka; Matić, Uroš (2021), ***Gender stereotypes in archaeology. A short reflection in image and text***. Sidestonepress, descàrrega gratuïta en línia <https://www.sidestone.com/books/gender-stereotypes-in-archaeology>

Coltofean-Arizancu, Laura; Gaydarska Bissierka; Plutniak Sébastien; Marta Hlad, Laura Mary; Allgrain, Isabelle; Pasquini, Béline; Vandeveld, Ségolène; Stamataki, Elisavet; Janežič, Polona; Wouters, Barbora; Sengeløv, Amanda (2023), "Harassment, assault, bullying and intimidation (HABI) in archaeology: a Europe-wide survey", *Antiquity*, 97(393): 726-744. <https://doi.org/10.15184/aqy.2023.58>

Cobb Hannah, Crellin Rachel J. (2022), "Affirmation and Action: A Posthumanist Feminist Agenda for Archaeology". *Cambridge Archaeological Journal*, 32(2): 265-279. doi:10.1017/S0959774321000573

Conkey, Margaret W. i Spector, Janet F. (1984), "Archaeology and the Study of gender", ***Advances in Archaeological Method and Theory***, 7, pàgs. 1-38.

Coto, Maria; Delgado, Lara; López, Lourdes, Martín, Jesús; Pastor, Ana; Ruiz, Apen; Yubero, María (2020), *Informe sobre el acoso sexual en arqueología (España)*. Barcelona, Granada y Madrid. DOI: 10.5281/zenodo.3662763. <https://zenodo.org/record/3662763#.YMCuZ27tZ0s>

Davis-Kimball, Jeannine (2002), *Warrior women. An archaeologist's search for history's hidden heroins*. Warner Books, New York.

Díaz-Andreu, Margarita i Sørensen, Mary Louise Stig (1998), *Excavating Women. A History of Women in European Archaeology*. Routledge, London.

de Miguel, Patxuka (2024), "Paleopatologies de la maternidad y la primera infancia", en Agustí, Bibiana y Majó, Tona (eds.), *Actas del XVI Congreso Nacional e Internacional de Paleopatología*, Girona, Asociación Española de Paleopatología, Barcelona, pàgs. 23-33.

Dowson, Thomas A. (1998), "Homosexualitat, teoria queer i arqueologia", *Cota Zero*, 14, pàgs. 81-87.

- Eller, Cynthia (2000), *The Myth of Matriarchal Prehistory: Why an Invented Past Won't Give Women a Future*. Beacon Press, Boston.
- Eisler, Riane (2021[1987]), *El cáliz y la espada. De las diosas a los dioses. Culturas pre-patriarcales*. Capitán Swing, Madrid [original en inglés de 1987].
- Escoriza, Trinidad; González, Andrea; Castro, Pedro (2015), "Representaciones figurativas, mujeres y arqueología", *Menga*, 6, pàgs. 17-32.
- Esparza, Ángel; Palomo-Díez, Sara; Velasco-Vázquez, Javier; Delibes, Germán; Arroy-Pardo, Eduardo; Salazar García, Domingo (2017), "Familiar kinship? Palaeogenetic and isotopic evidence from a triple burial of the Cogotas archaeological culture (Bronze Age, Iberian Peninsula)", *Oxford Journal of Archaeology*, 36(3), pàgs. 223-242.
- Garofalo, Evan M. y Garvin, Heather M. (2020), "The confusion between biological sex and gender and potential implications of misinterpretations", en Klales, Alexandra R. (ed.), ***Sexestimation of the human skeleton: history, methods and emerging techniques biological sex***, Academic Press, Londres, <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-815767-1.00004-3>
- Gaydarska, Bissierka; Rebay-Salisbury, Katharina; Ramírez Valiente Paz, et al. (2023), "To Gender or not To Gender? Exploring Gender Variations through Time and Space. *European Journal of Archaeology*, 26(3): 271-298. <https://doi.org/10.1017/eea.2022.51>
- Gaydarska, Bissierka; Matić, Uroš; Coltofean, Laura; Díaz-Guardamino, Marta (2024), "Let's talk about gender - the place of gender in current archaeological debates", en Matić, Uroš; Gaydarska, Bissierka; Coltofean, Laura; Díaz-Guardamino, Marta (eds.), (2024), ***Gender Trouble and Current Archaeological Debates***, Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-68157-8_1
- Gero, Joan M.; Conkey, Margaret (eds.) (1991), *Engendering Archaeology. Women and Prehistory*. Blackwell, Oxford.
- Grömer, Karina (2016), *The Art of Prehistoric Textile Making: The development of craft traditions and clothing in Central Europe*. Natural History Museum, Viena. http://www.oapen.org/search?identifier=604250&fbclid=IwAR2WmepKKCelkP9RZW3OOJYE_UKPXNpvZtlfrX9V
- Hernando, Almudena (2012), *La fantasía de la individualidad. Sobre la construcción sociohistórica del sujeto moderno*. Katz Editores, Madrid.
- Herrán, Mikel (2024), *Sodomitas, vagas y maleantes. Historia de España desde Atapuerca a Chueca*. Planeta, Madrid.
- Hollimon, Susan E. (2017), "Bioarchaeological approaches to non binary genders. Case studies from Native North America", en Sabrina C. Agarwal y Julie K. Wesp (eds.), *Exploring Sex and Gender in Bioarchaeology*. University of New Mexico Press, Albuquerque, pàgs. 51-69.
- Koch, Julia Katharina; Wiebke Kirleis (eds.) (2020), *Gender Transformations in Prehistoric and Archaic Societies*. Sidestone Press, Leiden. Lectura en línea i descàrrega oberta <https://www.sidestone.com/books/gender-transformations-in-prehistoric-and-archaic-societies>
- Kodaş Ergül; Baysal, Emma L; Özkan Kazim (2024), "Bodily boundaries transgressed: corporal alteration through ornamentation in the Pre-Pottery Neolithic at Boncuklu Tarla, Türkiye", *Antiquity*, 98(398): 323-342. <https://doi.org/10.15184/aqy.2024.28>
- Lerner, Gerda (1986), *The Creation of Patriarchy*, Oxford University Press [traducción al castellano en Crítica, Barcelona, 1990, *La creación del patriarcado*].
- López Bertrán, Mireia (2014), "Cossos i gèneres: perspectives d'anàlisi i aplicacions a l'arqueologia", *Saguntum Extra* 15 (en *Desmuntant Lara Croft. Dones, Arqueologia i Universitat*), pàgs. 33-39.
- Lull, Vicente; Rihuete, Cristina; Risch, Roberto; Bonora, B.; Celdrán, E.; Fregeiro, Mª I.; Molero, C.; Moreno,

A.; Oliart, C.; Velasco, C. (2021), "Emblems and spaces of power during the Argaric Bronze Age at La Almoloya, Murcia", *Antiquity*, 95(380): 329-348. <http://doi:10.15184/aqy.2021.8>

Martin, Debra, L.; Ralston, Clair, E. (2023), *Gender violence in the American Southwest (AD 1100-1330). Mothers, sisters, wives, slaves*. Routledge, Londres.

Martínez Pulido, Carolina (2012), *La senda mutilada. La evolución humana en femenino*. Biblioteca Nueva-Minerva, Siglo XXI, Madrid.

Moen, Marianne; Pedersen, Unn (eds.) (2024), ***The Routledge Handbook of Gender Archaeology***. Routledge, Londres

Moral de Eusebio, Enrique (2014), "¿Es el sexo al género lo que la naturaleza a la cultura? Una aproximación queer para el análisis arqueológico", *Arqueoweb*, 15, pàgs. 248-269.

Nelson, Sarah H. (2006), *Handbook of Gender in Archaeology*. Altamira Press, Walnut Creek.

Novak, Shannon (2006), "Beneath the façade: a skeletal model of domestic violence", en Gowland, Rebecca y Knüsel, Christopher (eds.) (2006), *Social Archaeology of Funerary Remains*, Oxbow Books, London, pàgs. 238-252.

Nowell, April; Chang, Melanie, L. (2014), "Science, the Media, and Interpretations of Upper Paleolithic Figurines", *American Anthropologist*, 116 (3), pàgs. 562-577; <https://doi.org/10.1111/aman.1212>

Prados, Lourdes i López Ruiz, Clara (eds.) (2017), *Museos arqueológicos y género. Educando en igualdad*. Servicio de Publicaciones-Universidad Autónoma de Madrid.

Rebay Salisbury, Katharina (2024), "Sex, gender and the Third Science Revolution", en Matić, Uroš; Gaydarska, Bissierka; Coltofean, Laura; Díaz-Guardamino, Marta (eds.), (2024), ***Gender Trouble and Current Archaeological Debates***, Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-68157-8_2

Risch, Robert; Haak, Wolfgang; Krause, Johannes; Meller, Harald (2023), "Kinship, Sex, and Biological Relatedness. The contribution of archaeogenetics to the understanding of social relations", *Tagungen des Landesmuseums für Vorgeschichte Halle*, 28, pàgs. 9-25
<https://books.ub.uni-heidelberg.de/propylaeum/catalog/book/1280>

Robb, John y Harris, Oliver J.T. (2018): "Becoming gendered in European prehistory: was Neolithic gender fundamentally different?", *American Antiquity* 83 (1), 128-147. <http://doi:10.1017/aaq.2017.54>

Saini, Angela (2023), *The Patriarchs. The Origins of Inequality*. Beacon Press, Boston.

Sanahuja Yll, M^a.Encarna (2002), ***Cuerpos Sexuados. Objetos y Prehistoria***. Cátedra, col. Feminismos, Madrid.

Sánchez Romero, Marga (2022), ***Prehistorias de mujeres***. Destino, Barcelona.

Shipman, Pat (2014), "El difícil trance del parto humano", *Investigación y Ciencia*, 452, pàgs. 36-40.

Søfaer, Joanne R. (2006), "Gender, bioarchaeology and human ontogeny", en Gowland, Rebecca i Knüsel, Christopher (eds.), *Social Archaeology of Funerary Remains*, Oxbow Books, Oxford, pàgs. 155-167.

Soriano, Eni; Herrero Corral, Ana M^a, Garrido, Rafael; Majó, Tona (2021), "Sex/gender system and social hierarchization in Bell Beaker burials from Iberia", *Journal of Anthropological Archaeology*, 64, 101335; [10.1016/j.jaa.2021.101335](https://doi.org/10.1016/j.jaa.2021.101335)

Stone, Linda (2020), *Kinship and Gender*. 6a edició, Westview Press, Oxford.

Tilley, Lorna; Schrenk, Alecia, A. (eds.) (2017), *New Developments in the Bioarchaeology of Care. Further Case Studies and Expanded Theory*, Springer, Nova York.

Voss, Barbara (2021), "Disrupting Cultures of Harassment in Archaeology: Social-Environmental and Trauma-Informed Approaches to Disciplinary Transformation", *American Antiquity*, 86(3): 447-464; <https://doi:10.1017/aaq.2021.19>

Weismantel, Mary (2013), "Towards a transgender archaeology. A Queer rampage through prehistory", Susan Stryker i Aren Z. Aizura (eds.), *The Transgender Studies Reader 2*, Routledge, New York, pàgs. 319-334.

Wołoszyn, Janusz Z.; Piwowar, Katarzyna (2015), "Sodomites, Siamese Twins, and Scholars: Same-Sex Relationships in Moche Art", *American Anthropologist*, 117(2): 285-301.

Zarzuela, Paloma; Martín, Jesús; Donat, M. (2019), "Una radiografía necesaria del sector desde una mirada de género", *Arqueoweb*, 19, pàgs. 34-49.

Zuckerman, Molly K. y Crandallb, John (2019), "Reconsidering sex and gender in relation to health and disease in bioarchaeology", *Journal of Anthropological Archaeology*, 54: 161-171

Programari

Word, Excel, Power Point, Teams, lector de PDF

Grups i idiomes de l'assignatura

La informació proporcionada és provisional fins al 30 de novembre.
A partir d'aquesta data, podreu consultar l'idioma de cada grup a través d'aquest [enllaç](#). Per accedir a la informació, caldrà introduir el CODI de l'assignatura